

**ქართული რელიგიური წეს-ჩვეულებები
და ხალხურ დღეობათა სარიტუალო ლექსიკა**
(„მზერ-მზირ“- ძირის ეთნოლინგვისტური ანალიზი)

სვანეთის ტრადიციულ ყოფაში არსებული ტერმინი: „ლიმზირ“ ლოცვის აღმნიშვნელია, ამავე ძირისაა ტერმინი „ლემზირ“, რომელიც გულისხმობს სალოცავად განკუთვნილ პურს, ერთგვარ ხალხურ სეფისკვერს. „ლიმზირთე ღიზი“ სალოცავად წასვლას აღნიშნავს.

ცნობილია, ლემზირი, როგორც სალოცავი პური, ცალკე გადანახული კარგი ხარისხის ფქვილისაგან მზადდებოდა და ყველა დღესასწაულის აუცილებელ ატრიბუტს წარმოადგენდა. ლემზირები სახვადასხვა სახისა და ფორმისა იყო. უმრავლეს შემთხვევაში „ლემზირ“-ი მრგვალი ფორმისაა, ჯვრის გამოსახულებით. ჯვარი, შესაძლოა ზედ პურზე იყოს ამოტვიფრული, ან პურის ოთხ მხარეზე იყოს მცირედი შვერილები, რაც ჯვრის სიმბოლურ გამოსახულებას ქმნის.

სვანეთის ტრადიციულ ყოფაში შემონახულია ლემზირის სხვადასხვა სახეობები. ვერა ბარდაველიძე, ლემზირის პარალელურ ტერმინად „სეფისკვერსაც“ ასახელებს. იგი სეფისკჷერ//სეფისკვერ-ს სვანეთის ბევრ თემში ადასტურებს, მაგალითად, უშგულში, ბეჩოში და სხვ. უშგულის მასალით, შობასა და ახალ წელს შუა, უშგულელები მართავდნენ მიცვალებულთა სულების მოსახსენიებელ ხარჯებს, ამ დროს აცხობდნენ დიდი ზომის აფუებულ კვერებს – „სეფისკჷერ“-ებს, თითოც ყოველი უშგულელისათვის, რომლებსაც იგი შინ მიჰქონდათ და დილით უზმოზე შეექცეოდნენ (ბარდაველიძე 1939: 75). ბეჩოში კი „სეფისკვერ“-ს

აცხოვდნენ კადშობის¹ დღეობისათვის (ბარდაველიძე 1939: 89). ახალი წლის დღეობისათვის ცხეებოდა ე. წ. „ფუსნა ლემზირ“-ი, რომლის პარალელური სახელი „სეფისკუქერ“-ია და ამით უზმოზე მამაკაცები ეზიარებოდნენ. „ფუსნა ლემზირ“//„სეფისკუქერ“-ი ფუძებრტყელი და ბურთულა კვერია, მრგვალია, მის ზედაპირზე ჯვარია ამოსახული. აღბეჭდილი ჯვარი ზოგ თემში კვერის მთელ ზედაპირზეა გადავლებული, ზოგან კი გამოყვანილია ოთხი თითით კვერის შუა ნაწილის ოდნავი შეზნექის საშუალებით (ბარდაველიძე 1953: 77); „ფუსნა ლემზირ“-ის//„სეფისკუქერ“-ის გრაფიკული გამოსახულება მოცემულია ვერა ბარდაველიძის ნაშრომებში (ბარდაველიძე 1953: 77).

არსებობდა სარიტუალო პურის „დაჭვრეთის“ ტრადიციაც (გუჯუჯიანი 2007). სვანეთში მოგზაურობის დროს პურის საჭვრეთი//საბეჭდავი აღწერა ნიკო მარმა: „პურებს ბეჭდავენ ხის ოთხკუთხა მტკაველის სიგრძის მქონე დაფით. ამ ინსტრუმენტს ამუამად ეცვერში ეძახიან „ლადგი“-ს, ძველად კი ზოგიერთი ეცვერელის მონათხრობით, მას „დასტაკ“-ს უწოდებდნენ“ (Mapp 1913: 9).

პურის სვანურ ტვიფარს ე. ბარდაველიძე „საჭვრეთ“-ს და „ბეჭდარ“-ს უწოდებს და ამ საკითხზე საუბრობს ქართული (სვანური) საწესო გრაფიკული ხელოვნების ნიმუშების აღწერისა და გაანალიზების კონტექსტში: „ჩვენი ტაბულების (XVIII ტაბულის 5-6 ნახატი) ნახატებს რიტუალური კვერების საჭვრეთი (ბეჭდარ) ეწოდება. მაგრამ თვით გამოსახულებიანი – წინწკლების რგოლები და მათ ცენტრში თითო წინწკალი, მთელ საჭვრეთს კი არ წარმოსახავს, არამედ საჭვრეთის იმ ნაწილს, რომლითაც რიტუალური კვერების დაჭრელება ხდებოდა“ (ბარდაველიძე 1953: 51), რადგანაც „საჭვრეთი“ რამდენიმე ნაწილისაგან შედგებოდა და ყოველ ნაწილს თავისი

¹ kaiSoba eZRvneboda beCos dasavleTiT, CubexeviS TemSi, maRal mTaze Armar-TulkaASis (toponimia) mTavarangelozis eklesiis dReobas, romelic Zv. stiliT 31 dekembers aRiniSneboda.

დანიშნულება ჰქონდა. 1957 წელს გამოცემულ რუსულენოვან წიგნში კი ვ. ბარდაველიძე უშუალოდ საბეჭდავს, ხის ტვიფარს ახსენებს: „სვანების ძველ ყოფაში შემონახულია ხის ტვიფარები (штампы), რომლებიც განკუთვნილია სარიტუალო პურებისათვის, მათ შორის არის სპირალის გამოსახულებიანი ტვიფარიც“ (*Barдавელიძე 1957: 143*).

სვანეთის ტრადიციული ყოფა გამორჩეული იყო რელიგიური დღეობების სიმრავლით. ყოველ დღეობას საეკლესიო კალენდრიდან გამომდინარე სარიტუალო დატვირთვა ჰქონდა და ლოცვის აუცილებელ ატრიბუტს საწესო-სარიტუალო პური „ღემზირი“ ახლდა. „ღემზირი“ იყო ცენტრალური შესაწირავი, თუმცა არსებობდა სხვა სახის შესაწირავებიც: მაგალითად, ბარბარობისადმი მიძღვნილი დღეობისთვის ცხეებოდა არამხოლოდ ღემზირები, არამედ იხარშებოდა „მუჯორ“- (კანაფის დანაყილი და მოხარშული მარცვლებისა და თაფლისაგან დამზადებული სარიტუალო კერძი) და იხარშებოდა „თესლ“-ი (კორკოტი). ბარბარობის რიტუალის აღწერისას ვ. ბარდაველიძე ახსენებს ცალკეულ სადღეობო შესაწირებს: მეღენიაშ ღემზირ, მეშგალიაშ ღემზირს (*ბარდაველიძე 2006: 13*), რაც გულისხმობს ცაკეული ოჯახის წევრებისაგან (მათი საშინაო საქმეებიდან გამომდინარე) მიძღვნილ „ღემზირებს“ წმიდა ბარბარესადმი. ქრისტეშობის დღესასწაულზე, სადილობისას დაკლავენ ღორს, აცხობდნენ ღემზირებს, საღამოსაც ჯერ მიცვალებულთა სულებს დაუკურთხებდნენ მოხარშულ ხორცს, ღემზირებს და შემდეგ ივახშმებდნენ (*აბაკელია 1997: 23*).

ვ. ბარდაველიძე ასევე აღწერს საოჯახო//საქალაქო ლოცვის (*ქორაშ ღემზირის*) რიტუალს, რომელსაც ქალები მართავდნენ: სახლის უფროსი ქალი გამოაცხობდა ყველიან კვერებს, რიცხვით იმდენს, რამდენიც ოჯახში მოწიფული ქალი იყო, შემდეგ მიწაზე ან ფინქზე დააწყობდა, სანთელს ხელში დაიჭერდა, წელში მოიხრებოდა, სანთელსა და კვერს კერას შემოატარებდა სამჯერ და ლოცვას ამბობდა. ქორაშ

ლიმზირების გამართვა იცოდნენ სამუშაო დღეებში მაშინ, როცა საქმე კარგად ვერ მიდიოდა და ოჯახს დოვლათი აკლდებოდა, ან ოჯახის წევრები ერთმანეთში ვერ რიგდებოდნენ – ამ რიტუალს მარხვაში იშვიათად ატარებდნენ, მაგრამ თუ უნდა ჩატარებულიყო, მაშინ ქალები სამარხვო კვერებს აცხობდნენ (*ბარდაველიძე 2006: 11*).

ივანე ჯავახიშვილი ახსენებს დღესასწაულს „ახალ-კვირად“ წოდებულს, რომელიც აღდგომის პირველ კვირას იმართებოდა. ამ დღესასწაულზე იკრიბებიან ჯვარდაწერილი დედაკაცები, დანიშნულ ადგილას ამოდიან, აცხობენ კვერებს, სამს დიდს სწირავენ ღვთისმშობელს, სამი პატარა კი მიაქვთ დანიშნულ ადგილას, რომელსაც „ლამზირს“ უწოდებენ და რომელიც „მიწის სალოცავს“ წარმოადგენს. ამ ადგილთან მისვლა ყველა ქალს არ შეუძლია – „ლამზირისაკენ“ მხოლოდ სამი ხნიერი და პატივცემული ქალბატონი მიემართება წმინდა სანთლებითა და პატარა ნაკვერჩხლებით. მისვლისთანავე სამჯერ მოწიწებით მოიყრიან მუხლს და სანთლის ნატეხებს ნაკვერჩხალზე ყრიან. „ისინი დაჩოქილნი ევედრებიან ღვთაებას „მამაკაცთა სქესის სიმრავლეს“. ივანე ჯავახიშვილი „ლამზირს“ „მიწის სალოცავს“ უწოდებს და განმარტავს, რომ იგი ნაყოფიერებისა და შვილიერების მფარველი ღვთაებაა, რომელიც წარმართული რწმენის თანახმად, დედამიწის სახით არის წარმოდგენილი და ქრისტიანობის შემოდებისთანავე ღვთისმშობლის ცნებით იცვლება – აქედან გამომდინარე, მისი განმარტებით, იმ სამ ხაჭაპურს სწორედ ღვთისმშობელს სწირავენ (*ჯავახიშვილი 1974: 131*).

ძირი „მზირ-“, როგორც ვხედავთ, უძველესი საწესო ჩვეულების ამსახველი რიტუალის სახელწოდებაა. მეცნიერთა ბოლოდროინდელი კვლევების მიხედვით, „არ არის შემთხვევითი“ როცა „ქართველური სიტყვის ფუძეები ფონეტიკურად ემთხვევა ერთმანეთს ან ახლოსაა ერთმანეთთან“ – „ხშირად ის ფუძეები, რომლებიც ენათმეცნიერებაში დამოუკიდებელ ფუძეებადაა მიჩნეული,

სინამდვილეში ერთიანდება განტოტილ ერთობლივ კანონებში“ (ვახანია 1993: 106-107). სწორედ ამ პრინციპით დაეუკავშირეთ „*მზირ-მზერ-*“ შემდეგ ქართულ ძირებს: „*მზე*“, „*ზერ-ზირ*“, „*ზურ-*“.

ივანე ჯავახიშვილი „მზეს“ მიმღეობად, ზედსართავ სახელად მიიხნევს და იშველიებს სულხან -საბა ორბელიანის ცნობას. ლექსიკოგრაფს თავის ნაშრომში შეტანილი აქვს კვირა დღის აღმნიშვნელი სახელი „*მზირა*“, რომელიც განიმარტება, როგორც „კვირიაკე, საუფლო“ – „უეჭველია „*მზირა*“ კვირა დღის სახელის პირველი ნაწილი უნდა იყოს და მას დღე აქვს ჩამოცილებული. ამრიგად, კვირა დღის სახელად ოდესღაც „*მზირა დღე*“-ც უნდა ყოფილიყო“ (ჯავახიშვილი 1979: 164).

ივანე ჯავახიშვილი სამწერლობო ენაში დადასტურებულ ფორმას – „*მზე*“ – უპირისპირებს დიალექტურ „*ბჟას*“, რომელიც, თავის მხრივ, „*ჟას*“, „*ჟეს*“ სახითაც არის წარმოდგენილი. მიუხედავად იმისა, რომ თავკიდურ „*მ-*“ს პირვანდელად მიიხნევს „*ბ-*“სთან მიმართებაში, ივანე ჯავახიშვილი ამ სიტყვას მაინც მიმღეობას უწოდებს (ჯავახიშვილი 1979: 165-166). მეცნიერი მეგრულში დაცულ ფორმასთან ახსენებს ჭანური დიალექტის „*მჟორა*“ ვარიანტს, რომელსაც „*მჟარა*“ ფორმისაგან ნაწარმოებად წარმოადგენს და აქვე ახსენებს მეგრულის მრავლობით რიცხვში დაცულ ფორმას: „*ბჟალა*“. ამ ორი ვარიანტის შედარების საფუძველზე, ივანე ჯავახიშვილი ასკვნის, რომ „*მზირა* (მზერა)“ ფორმა „*მზის*“ თავდაპირველი ვარიანტია (ჯავახიშვილი 1979: 166).

„*მზ/ესთან*“ დაკავშირებით გ. კლიმოვიც გამოთქვამდა ვარაუდს, რომ შესაძლოა ეს ძირი მიმღეობა ყოფილიყო და მაწარმოებლებად „*მე—ე*“ აფიქსებს გამოყოფდა. მისი ვარაუდით, ძირის ფონემა უკავშირდება „ნათებას, ბრწყინვას“ (Климов 1964: 134), ანუ შუქის გამოკრთომას, გამოღებას, გამოშუქებასა და ლაპლაპს, რომელსაც ძველ ქართულში „*მზინვა*“, შემდეგ „*ბზინვა*“ ეწოდებოდა (ჯავახიშვილი 1979: 166). 1998

წელს გამოცემულ ეტიმოლოგიურ ლექსიკონში გ. კლიმოვა უკვე ფორმა „მზ/უარე“ აღადინა („მზიანი მხარე“) – ქართულში: მზორე, ღაზური: (მ)ჟორა – ბჟორა, ჟურა- (მზე) სვანურში: მეჟარ–(მზიანი) (ლიმოვ 1998: 121). როგორც ვხედავთ, მეცნიერი „მზუარე“ ფორმას ღაზურის „მჟორა“ ვარიანტს ადარებს, რომელიც დღესაც „მზის“ გამოხატველია ამ დიალექტში. ამ პრინციპით, ანუ ამ სემანტიკის მიხედვით აღადგენენ კ. ფენრიხი-ზ. სარჯველაძე ძირს: „ზ/უს“, რომელიც სწორედ ქართული „მზუარეს“ შესატყვისად ღაზურის „მ-ჟორ-ა//მ-ჟურ-ა//ბ-ჟორ-ა//მ-ჟ-უ-ა//მ-ჯ-ორ-ა“ ფორმებს გულისხმობს. კ. ფენრიხი ზ. სარჯველაძე - აღადგენენ ძირს: „მზეს“ (ქართული: მზე, მეგრული: ბჟა//მჟა (ჟა-მზა<*მჟა-მ-ღღა–„კვირადღე“); ღაზური: მჟა//ბჟა (ბჟა-ჩხა//მჟა-ჩხა „კვირადღე“); სვანური: მიჟ//მეჟ“ (მიჟ-ღაღელ „კვირადღე“) (ფენრიხი... 1990: 216).

მეცნიერები ასევე აღადგენენ ქართულ ძირს: ზერ-ზირ-ს, რომლის შესატყვისებია ქართული: მ-ზერ-ა, უ-მ-ზირ-ა; მეგრულში: ძირ- (ძირაფა, „ხედვა, შეხედვა“); ღაზურში: ძირ-ზირ-(ოძირ-უ, „ხედვა“, ბზირი//„ვნახე, ვიპოვე“) (ფენრიხი... 1990: 131). ისინი აღადგენენ ზუერ-ძირს ორგვარი სემანტიკით: ერთ შემთხვევაში, იგი „ბაჟის“ (მეზუერე-მეზაჟე) მნიშვნელობით აღდგება და სვანურში ზუერ-/ზურ- (ლი-ზუერ „შეკრება“) ძირს შეესატყვისება (მეგრულში ზირ-ს, რომელიც, თავის მხრივ, ხარკის აკრეფას, ზირილი – „შეკრებილს“ ნიშნავს), ხოლო ზუერ-(მოზვერი) ღაზურში ადასტურებს შესატყვის ძირს: ზარ-/ზა-(ღედალი ხბო) (ფენრიხი... 1990: 132).

ამ ძირთა განტოტების, თუმცა საერთო წარმომავლობის დასტურად, შეიძლება, მივიჩნიოთ ნ. მარის კვლევა: სემანტიკურ ერთეულ „თვალ-ს“ („глаз“) მეცნიერი უკავშირებს სიტყვა „თოვარეს“ („луна“). მისი განმარტებით, ადრე ეს სიტყვა სავარაუდოდ გამოხატავდა ცნებას „смотреть, видит“. ქართულ სიტყვა „მზეს“ იგი ადარებს ბჟერ-/მზერ- დიალექტურ ფორმებს

და ასევე: „помимо формального его оправдания „законом“ сравнительной грамматики, решительно поддерживается тем же палеонтологическим положением, т. е. „солнце“ как „луна“ микрокосмически значило „глаз“ и от „глаза“ происходит „смотреть“ и действительно „смотреть“ по-грузински „მზერა“ (диалектически ბზერა) (Mapp 1937: 50).

როგორც ვხედავთ, ნ. მარი პირდაპირ აღნიშნავს, რომ სიტყვა მზე, რომელსაც საერთო ფუძე აქვს ზმნასთან „მზერა“, მნათობის გარდა, თვალსაც აღნიშნავდა. – მეტიც, „მზერა“ სიტყვა წარმოიშვა „თვალთან“, ე. ი. „მზის“ (ან „მთვარის“) მიკროკოსმოსური გამოყენებიდან. ამ მხრივ, საინტერესოა ს. მაკალათიას მიერ მთის რაჭაში დადასტურებული წესი: ახალ წელს მონადირეები „იმზიან“, ე. ი. ნიშანში ვარჯიშობენ და ამის მიხედვით მომავალზე წინასწარმეტყველებენ (*მაკალათია 1930*: 74). ნიშანში სროლის ვარჯიშში, ბუნებრივია, გულისხმობს მზერას, თვალს – მეტიც, მზერის სიმარჯვესა და სისწრაფეს.

საერთოდ, ნ. მარს „მზე“ საერთოქართველურ სიტყვად მიიჩნია და აღნიშნავს, რომ მეგრული ეკვივალენტი „ბჟა“ მრავლობითი რიცხვის ფორმაში წარმოდგენილია, როგორც „ბჟალ-ეფი“, ე.ი. სიტყვა აღიდგენს დაკარგულ ნაწილს და მის შესატყვისად ქართულში აღდგება სწორედ ფუძე „მზერ-“: „слово восстанавливает утраченный плавный звук, и, следовательно, грузинский эквивалент безукоризненный должен бы звучат мзერ-/ბზერ-, т. е. Архетип слова мზე მზე, народно ბზე ბზე „солнце“ звучат как явно двухэлементное слова именно мзერ-/ბზერ-“ (*Mapp 1937*: 49).

მეცნიერები ასევე აღადგენენ ქართულ ძირს: *ზერ-ზირ-ს*, რომლის შესატყვისებია ქართული: მ-ზერ-ა, უ-მ-ზირ-ა; მეგრულში: ძირ- (ძირაფა, „ხედვა, შეხედვა“); ლაზურში: ძირ-ზირ- (ოძირ-უ, „ხედვა“, ბზირი//„ვნახე, ვიპოვე“). (*ფენრიხი... 1990*: 131). ისინი აღადგენენ *ზუერ-* ძირს ორგვარი სემანტიკით: ერთ შემთხვევაში, იგი

„ბაჟის“ (მეზუერე-მებაჟე) მნიშვნელობით აღდგება და სვანურში ზუჟერ-/ზუჟრ- (ლი-ზუერ „შეკრება“) ძირს შესატყვისება (მეგრულში ზირ-ს, რომელიც, თავის მხრივ, ხარკის აკრეფას, ზირილი – „შეკრებილს“ ნიშნავს), ხოლო ზუჟერ- (მოზვერი) ლაზურში ადასტურებს შესატყვის ძირს: ზარ-/ზა-(დედალი ხბო) (ფენრიხი... 1990: 132).

ღ. ნადარეიშვილი „ზუერ-/ზორ-“ ფუძეთა შემცველ სიტყვებს შემდეგნაირად აჯგუფებს: ქართული: „ბაჟი, ხარკი, გამოსაღები“; მეზუერე „მებაჟე, ხარკის ამკრეფი“; საზუერე „საბაჟო“. ამავე ძირს უკავშირებს მეცნიერი ძველ ქართულში დაცული ფორმას „ზორვას“, რომელიც „მსხვერპლის შეწირვას“ ნიშნავს. სვანურში ამ ძირის შემადგენელი ფორმებია: ლიზვერ-ლიზვრი „შეგროვება, მოგროვება, აკრეფა“; მუზვრი „შემკრები“ – გადასახადის, წყლის. ლინზორე „შეგროვება“, ლიზვრი „(ხალხის) თავმოყრა, შეკრება“, ლუზვერ „შეგროვილი, ლინზორად „შეგროვება, შეკრება, თავმოყრა“. მეგრულში ზორ- ძირის შესატყვისია ზირუა „შეგროვება“ (ნადარეიშვილი 1975: 113-114).

ზ. ვახანია სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონში დაცულ სიტყვას „ოზირის“ („ნართავეთა დიდი შულო“ – მატყლის ან აბრეშუმის ძაფის ნართავე, ლამაზად დახვეული დიდ შულო, რომელიც წარმართული ღვთაებისთვის შესაწირავი ნივთი იყო) და ზანური წარმომავლობის ძირს „ო-ზირის“/ზირ-ზირუა („შეგროვება, მოგროვება“), ოზირალი (ბეგარა) ერთმანეთს უკავშირებს და იზიარებს თვალსაზრისს, რომ ამ ძირთა მონათესავეა სწორედ ძველი ქართული ძირი „ზორვა“ („მსხვერპლად მიტანა, მსხვერპლშეწირვა, მსახურება“). მისი აზრით, ამ ქართველური ძირის თავდაპირველი მნიშვნელობა იქნებოდა „საწესო ძღვენი, ძღვენის შეგროვება ჯვარ-ხატისათვის, სადღესასწაულოდ მისთვის შესაწირავად“ (ვახანია 1993: 116).

ზ. ვახანია განიხილავს ძირ „ზვარსაც“, რომელიც „დიდი ვენახი“, „მზიანი, საუკეთესო ვენახია“, რომელშიც ყველა მეთემე ერთად მუშაობდა, უსასყიდლოდ, ჯვარ-

ხატის საზვერედ და რომლისგანაც მოიწეოდა საზედაშე დეინო – ეთნოგრაფიული კვლევებითაც დასტურდება, რომ ზვარი სამეფო, სათავადო, საეკლესიო ან სამონასტრო ვენახია. ყველა ოჯახი ამზადებდა ოხირს, ოხირალს, ნაწილიან პირუტყვს და სხვა საზვერეს, რომელსაც კრეფდა საგანგებო მოხელე – მეზვერე – მაზირალი. საზვერე ნიეთ-საქონელი და ზოგჯერ, პირუტყვთა მაგივრად მათი საწესო გამოსახულებით (რომლებიც ან ცომისაგან ცხვებოდა, ან ყველისაგან კეთდებოდა) იყო საახალწლო სუფრისა თუ მეკელის მისართმევი ხონჩის აუცილებელი ნაწილი – ოჯახის კეთილდღეობის, გამრავლებისა და საქონლის ნაყოფიერების საწინდარი (*ვახანია 1993: 117*).

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, *ზუჲერ-(ქართ. ზუერ-)* ძირის სხვა ვარიანტს *ზარ-ზა-* (ლაზურში „დედალი ხბო“) შეესაბამება. ზ. ვახანიას ამ ნაშრომის მიხედვით *ზუჲერის* ერთ-ერთ შემადგენელ ნაწილს „საგანგებოდ ნასუქი პირუტყვი“ წარმოადგენს. სწორედ ამ ფუძის შესატყვისად მიიჩნევს მეცნიერი მოხეურ-მთიულურში დაცულ ფორმა „ზორას“ (ხატისთვის შეთქმული მოზვერი): *ზუარა//ზვარა-ზვარაკი-ნასუქარი სამსხვერპლო ზვარაკი (ვახანია 1993: 117)*. საერთო-ქართველურ საზოგადოებასა და სახელმწიფო მოხელეთა ინსტიტუტზე საუბრისას მ. ქურდიანი აღნიშნავს, რომ „საერთო-ქართველური ტერმინის („მებაჟე“) არსებობა ბაჟის, ხარკის ამკრეფის აღსანიშნავად მეტყველებს როგორც იმუამინდელი სამეურნეო და სავაჭრო ურთიერთობის აქტიურ ხასიათზე, ასევე სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკურ კონტროლს მასზე და მის მნიშვნელობაზე სახელმწიფო ხაზინისათვის“ (*ქურდიანი 2000: 346-347*). საერთო-ქართველური ძირი *მეზუჲერე ქართულში წარმოდგენილია, როგორც მეზვერე, მებაჟე; სვანურში – მეზუჲერ, შემკრები; ზანურში – მაზირალი, მებაჟე (*ქურდიანი 2000: 346-347*).

ამრიგად, თუ ერთ სემანტიკურ ველში მოვაქცევთ ამ ძირთა მონაცემს, მივიღებთ შემდეგ სურათს: 1.

ბრწყინვა, ნათება, ლაპლაპი, ნათელი; 2. ხედვა, პოვნა, ნახვა; 3. შეკრება, დაგროვება, ბაუი, ხარკის აკრეფა, ბეგარა, თაგმოყრა; 4. ვენახი; 5. სამსხვერპლო პირუტყვი.

ეს სემანტიკური განტოტება (მზერ-/მზირ-/ზერ-/ზირ-/ზურ) ერთი საერთო ძირისაგან მომდინარეობს: ამ ძირის პირვანდელი მნიშვნელობა სვანურ ყოფაში დაკული საწესო რიტუალს უნდა უკავშირდებოდეს. „მზერ-მზირ-მზურ-“ ფორმები სვანურ ყოფაში შენარჩუნებულია შემდეგი მნიშვნელობის მქონე სიტყვებში: *ლოცვა* (ლიმზირ-), ნალოცი, შენაწირი (ნამზურ-), *შესაწირავი* (ლემზირ), *სახლის ფუძის მფარველი ღვთაება* (მეზირ-). სვანურ ყოფასა და ლექსიკაში დაკული ძირი თავისივე განტოტებებით საფუძველს გვაძლევს, ვივარაუდოთ, რომ ამ სიტყვის წარმომავლობა სწორედ საწესო-სარიტუალო ყოფის – კერძოდ, ლოცვისა და სალოცავის, სალოცავისათვის შესაწირად გაღებული, დაგროვებული თუ საგანგებოდ მომზადებული არსის გამომხატველი სიტყვა უნდა ყოფილიყო. ეს ფუძე, თავისთავად უკავშირდება საუფლო დღეს, კვირიაკეს აღმნიშვნელ თავდაპირველ სიტყვას „მზირა“.

დამოწმებული ლიტერატურა:

- აბაკელია 1997* – *აბაკელია ნ.* სიმბოლო და რიტუალი ქართულ კულტურაში. თბ., 1997.
- აბაკელია, ალავერდაშვილი, ღამბაშიძე 1991* — *აბაკელია ნ., ალავერდაშვილი ქ., ღამბაშიძე ნ.* ქართულ ხალხურ დღეობათა კალენდარი. თბ., 1991.
- ბარდაველიძე 1939* – *ბარდაველიძე ვ.* სვანურ ხალხურ დღეობათა კალენდარი. თბ., 1939.
- ბარდაველიძე 2006* – *ბარდაველიძე ვ.* ქართველთა უძველესი სარწმუნოების ისტორიიდან. თბ. 2006.
- ბარდაველიძე 1953* – *ბარდაველიძე ვ.* ქართული (სვანური) საწესო გრაფიკული ხელოვნების ნიმუშები. თბ., 1953.
- გუჯეჯიანი 2007* – *გუჯეჯიანი რ.* ერთი ეთნოგრაფიული ნიუთის შესახებ (დასტავი-დაგი-ლადგი). კრ.: ეთნოლოგიური ძიებანი, საქართველოს ეროვნული მუზეუმი. III. თბ., 2007.
- ვახანია 1993* – *ვახანია ზ.* საწესო ცნობიერება და სიტყვების წარმომავლობა. მაცნე, ენისა და ლიტერატურის სერია. №2. თბ., 1993.
- მაკალათია 1930* – *მაკალათია ს.* მთის რაჭა. ტფ., 1930.
- ნადარეიშვილი 1975* – *ნადარეიშვილი ლ.* საერთო-ქართველური ლექსიკიდან. მაცნე, ქართული ენისა და ლიტერატურის სერია. №4. თბ., 1975.
- ორბელიანი 1991* – *ორბელიანი ს.ს.* ლექსიკონი ქართული. თბ., 1991.
- ფენრიხი... 1990* – *ფენრიხი პ., სარჯველაძე ზ.* ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი. თბ., 1990.
- ქურდიანი 2000* – *ქურდიანი მ.* საერთო-ქართველური საზოგადოების სოციალური სტრუქტურა და სამეურნეო ცოფის ზოგიერთი საკითხი

- ენობრივი მონაცემის მიხედვით. ქართველური მემკვიდრეობა. IV. ქუთაისი, 2000.
- ჩიქობავა 1938 – ჩიქობავა არნ.* ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი. თბ., 1938.
- ჩიქობავა 1952 – ჩიქობავა არნ.* ენათმეცნიერების შესავალი. თბ., 1952.
- ღლონტი 1984 – ღლონტი აღ.* ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა. თბ., 1984.
- ჯავახიშვილი – ჯავახიშვილი ი.* ქართველი ერის ისტორია. თხზულებანი თორმეტ ტომად. ტ. I. თბ., 1979.
- ჯავახიშვილი 1950 – ჯავახიშვილი ი.* საქართველოს, კავკასიისა და მახლობელი აღმოსავლეთის ისტორიულ-ეთნოლოგიური პრობლემები. თბ., 1950.
- Бардавелидзе 1957 – Бардавелидзе В. В.* Древнейшие религиозные верования и обрядовое графическое искусство Грузинских племен. Тб., 1957.
- Климов 1964 – Климов Г. А.* Этимологический Словарь Картвельских Языков. М., 1964.
- Март 1937 – Март Н. Я.* Избранные работы. IV. 1937.
- Март 1913 – Март Н. Я.* Из поездок в Сванию. Христианский Вопрос. Т. II, вып. I. СПб., 1913.
- ლიმოვ . 1998 – ლიმოვ .* ტიმოლოგიკალ იცტიონარე ლუ ტჰე არტველიან ანგუაგეს, ერლინ/ ეწ ორკ., 1998.